

Sven Grassmans "Makten över våra tankar"

Visionär stridsskrift för offentligheten

SVEN GRASSMAN blev känd som nationalekonomen som fick rätt mot hela etablissemangen. Han påvisade grova fel i nationalräkenskaperna. I "Det tysta riket" (Ordfront, 1981) anklagade han den svenska ekonomkåren för att medvetet eller troskyldigt ha fejkat "fakta" för att legitimera den borgerliga svängrempolitiken.

I den nya boken "Makten över våra tankar" får vi följa med i två års dagboksskisser. Före valet hoppades han att regeringen skulle återuppliva Keynes och Wigforss politik, men blev naturligtvis besviken. Svängrempolitiken fortsätter. I fackföreningspressen hamnar han nu ut sitt ekonomiska budskap: talet om den stora utlandsskulden och underskottet i bytesbalansen är bluff. Öka i stället reallönerna, bygg ut offentliga tjänster, vård, kultur, utbildning.

Grassmans teser är inte bara förankrade i keynesianismen utan också i en mer överordnad

en ny bok

Sven Grassman
Makten över våra tankar
Ordfront

historiesyn. I likhet med Porat, Nora och Minc mfl utgår han från att industri- och varuproduktionens tid är förbi. Sverige är västvärldens mest robotiserade land. Offentlig informations- och serviceproduktion är framtidsbranscher (Grassman kan svårligen tänka sig en privatiserad postindustriell ekonomi). Men genom åtstramningspolitiken kommer Sverige att sacka efter i den globala informations-samhällesutvecklingen, tex genom att incitamentet till fortsatt informatisering och robotisering kommer att avstanna i takt med relativt sjunkande reallöner.

Vi är verkligen inte bortskämda med engagerade och polemiskt välskrivna stridsskrifter för det offentliga informations-

och tjänstesamhället. Visionen och kamplusten är Grassmans styrka. Som en fackföreningsrörelsens Sankt Görän drar han ut i striden mot banker och kylskåpsdirektörer. Men bakom iveren lurar aningslösheten.

Han bortser tex helt från den moderna vänsterns diskussion om förhållandet mellan stat, byråkrati och civilt samhälle. Hans framtida Sverige synes befolkat av socialdemokratiska stats-tjänstemän som oegennyttigt vårdar folket och höjer bildningsnivån i riket. De enstaka svarta fåren, tex Kjell-Olof Feldt, är blott vilseförda av borgerliga ekonomers locktoner. I Grassmans offentliga Sverige finns inga självständiga statliga maktintressen.

På en avgörande punkt tycker jag att det självreflektoriska omdömet sviker honom. Bokens titel ger associationer till Foucault och Debray. Man förväntar sig en kunskapssociologisk esä om

språkets, tankens och maktens treenighet. Det börjar i och för sig bra. Grassman knyter an till pjäsen "Kajakkvinnan": Jan förtrycker Anna med sitt herravälde över språket. Det är likadant med den svenska samhällsdebatten, säger han. Den styrs av ekonomernas språk. Med begrepp som "budgetunderskott" och "minskande exportandelar" tvingas folket till tystnad. Näringslivet utövar genom begreppsmässig verklighetsförfalskning nästan totalt herravälde, ty "den yttersta makten är den över våra tankar, över data, information, värderingar".

Den formuleringen är jag med på. Det är för övrigt nästan Keynes egna ord. Men det är en vag tes, och för att den ska bli trovärdig krävs ett mer ingående resonemang om de intellektuella och språkliga maktmekanismerna. Inte bara en underförstådd och konventionell marxistisk ideologiuppfattning: att de dominerande idéerna är de härskande eko-

Sven Grassman — fackföreningsrörelsens Sankt Görän — drar ut i strid mot banker och kylskåpsdirektörer.

nomiska intressenas och att skälet till att de blir en språklig tvångströja är att de är falska.

Grassmans språk skulle däremot vara riktigt och han lovar att den som under hans vägledning offrar några timmar på nationalbokföringen ska få skåda ljuset. Men undgår han därmed de verkligt svåra problemen kring språket och makten? Alla ekonomiska begrepp, både de "sanna" och de "falska", behärskar ju det ekonomiska vardags-språket. Efter vilka kriterier ska alla vi utan ekonomisk skolning välja Grassmans språk och beräkningar framför Assar Lindbecks? Det är möjligt att hans förslag är mer folk- och fackför-

eningsvänligt än de flesta andra ekonomers. Men för mig att se är det inte mer demokratiskt än Sankt Görans kamp mot draken.

Förutsättningen för en folklig makt över det ekonomiska tänkandet är att så många som möjligt lär sig att själva bekämpa draken: att genomskåda hur vardagsverklighetens ekonomiska handlingar uppsummeras och översätts till de ekonomiska begreppen, i det här fallet makroekonomins statistiska värld. Folkets befrielse från det ekonomiska språkets tvångströja måste vara dess eget verk.

THOMAS SÖDERQVIST
Artikelförfattaren
är lektor vid Roskilde universitet.